

Oriol Riba, una joventut partida

Fill de Carles Riba, l'Oriol tenia quinze anys quan va emprendre el camí de l'exili. Després del trasbals de l'accidentat viatge, es va trobar al Molí de Bierville amb una vida quotidiana feta al marge dels grans.

A bans de l'entrada dels feixistes a Barcelona els cinc membres de la família Riba i Arderiu, conduïts per Pous i Pagès, ja havien sortit de Barcelona, camí de Girona. Aquí es van allotjar a casa del governador i Carles Riba va coincidir pel carrer amb algú que dubtava de la necessitat de fugir: era Carles Rahola, afusellat pocs dies després.

Oriol Riba mostra un retrat del seu pare, Carles Riba. Tenia quinze anys quan va haver de seguir pares i germans pel camí de l'exili.

Oriol Riba, que llavors tenia quinze anys, encara veu, des del despatx que vigila el pont de Vallcarca, com Girona bullia de gent i com una colla d'intel·lectuals van aconseguir de sortir-ne després de llogar una ambulància que va rodar per l'Empordà tota la nit i tot l'endemà fins a les sis del vespre. A la sortida de Girona van recollir Antonio Machado i la seva mare, i després de fer mil giragonses van anar cap a la frontera de Portbou. "El meu pare era tan hàbil en el parlar que va aconseguir que tots sopéssim normalment al restaurant d'una estació de Cervera plena de gom a gom. Després van aconseguir de passar la nit de tempesta en un vagó de tercera, amb els Machado i una pila de gent".

L'endemà el tren els va dur a Perpinyà, però aquella mateixa tarda en Bosch i Gimpera els va deixar diners per continuar amb l'express cap a Avinyó. Allà els esperava Peire Rouquette, famós occitanista, que els va allotjar en un hotel de

menjars pantagruèlics, i a partir de l'endemà, en un pis gran al costat del Palau dels Papes, habitat per dues dones que s'havien quedat fadrines després de la Primera Guerra Mundial. "Vam viure a Avinyó des del 29 de gener al 22 de febrer. Mentrestant, el meu pare s'havia mogut molt, però havia tingut un desgany molt fort amb en Fran-

tenia molta amistat amb Marc Sangnier". Per afinitats de partit, aquest diputat demòcrata-cristià estava en contacte amb Pau Romeva, Roca i Caball, Maurici Serrahima i la vídua de Carrasco i Formiguera, i malgrat que el govern tenia prohibit que els refugiats espanyols s'instal·lessin a Seine-et-Oise, ell els va donar un permís verbal per residir a Boissyla-Rivière, un poblet de cent ànimes, al sud d'Estampes, on era propietari del castell de Bierville, al parc del qual hi havia el molí que pròpiament s'anomenava de Noisement, tot i que s'hagi popularitzat com a molí de Bierville.

"Al principi ens van enviar a l'*auberge de jeunesse* que hi havia al poblet, el primer que havia fundat Marc Sangnier per als minyons de muntanya. Allà ens hi vam reunir amb les

famílies de Ferran Soldevila, Joaquim Sunyer, el músic Baltasar Samper i el pintor Ignasi Mallo! ". A final de març ja van obtenir autorització per a traslladar-s'hi. Aviat s'hi van incorporar els Romeva, i s'hi van estar fins el 10 de juliol, quan el van haver de deixar perquè s'hi havia de fer un congrés dels demòcrates-cristians.

En el record de l'Oriol, el fill mitjà, "aquella vida era molt tranquil·la i sobretot el jovent hi vam aprendre moltes coses, des de les cançons dels joves francesos —de mentalitat oberta, gens jacobins— que visitaven l'alberg, com del

RICARD CUGAT

cesc Cambó, quan el va trucar i aquest no en va voler saber res". Carles Riba havia estat un dels fundadors de la Bernat Metge i sempre havia mantingut bones relacions amb en Cambó, però un cop a l'exili, amb Joan Estelrich de secretari i braç dret, el polític va canviar d'actitud. Per això a final de febrer va anar a París i, després de mantenir contactes amb Ventura Gassol i Pi i Sunyer, aquests li van proposar la creació de petites comunitats, de quatre o cinc famílies per facilitar la manutenció.

En les negociacions, va intervenir-hi mossèn Tarré, un capellà que

contacte amb una natura plàcida i esplendorosa. Amb en Jaume Sunyer ens vam fer molt amics i vam netejar una barqueta de zinc que hi havia en aquell riuet sense platja, i també passejàvem amb bicicleta incansablement". Ells vivien *in albis* de l'activitat dels grans, i ell no va saber fins molt més tard, a Barcelona, que el seu pare havia viscut a Bierville un dels seus moments de fecunditat creativa.

Amb els Sunyer també havien anat alguna vegada a París i es quedaven al petit estudi que el pintor tenia llogat a Montparnasse, amb matalassos a terra. D'una altra banda, considera dignes d'evocació "les activitats que Marc Sangnier promovia entorn del castell, amb uns focs de camp molt animats, que aprofitava per fer-nos uns abrandats discursos pacifistes, allò que ell anomenava *le foyer de la paix*. Quan se li va morir un fill, ofegat a la Dordonya mentre feia esports nàutics, vam celebrar una emotiva cerimònia al peu del castell".

Quan van haver de deixar el molí, van llogar un antic hotelet a l'Isle-Adam, que havia estat un *meublé*. "Allà ja hi havia més comoditats, els matrimonis disposaven d'habitacions privades i el jovent podia dormir de dos en dos o de quatre en quatre. I aquí se'ns van afegir l'escultor Joan Rebull i la seva família"

Topades entre dones. Sobre les diendes d'un hipotètic enfrontament entre Carles Riba i Ferran Soldevila, Oriol Riba assegura que no havia vist mai els dos homes empipats. "A l'Isle-Adam hi va haver algunes topades entre les dones, per alguns jocs de paraules en francès que havia fet l'Yvonne, i quan la meva mare li ho va retreure es van picar les crestes, i d'unes qüestions purament domèstiques pot venir la llegenda..."

Però el fet més important d'aquell estiu va ser el viatge de Carles Riba a Irlanda i Anglaterra. "En va tornar amb una aurèola triomfant i amb la perspectiva de ser acollit a Cambridge, on volien organitzar un departament de català.

ARXIU

Amb aquesta il·lusió vam viure tots aquell estiu, però quan el 3 de setembre es va declarar la Guerra Mundial, tot se'n va anar enlaire. Si la guerra s'hagués declarat el 15 de setembre, ja ens hauria ensopagat a Cambridge, i jo ara seria un *dandy*, hauria après bé l'anglès i se m'haurien obert una pila de portes..."

De totes maneres encara van sobreviure a l'Isle-Adam fins a l'ocupació alemanya del juny del 1940. "Quan els alemanys van començar l'ofensiva sobre Bèlgica, per aquella carretera on feia les passejades amb bicicleta amb en Jaume Sunyer van començar a passar-hi rius de gent que fugien a peu, amb carro, amb cotxes atrotinats... Per primer cop vèiem la guerra de prop, amb aquells avions Stucker que volaven en picat i l'espant de les sirenes".

Quan Carles Riba va dir: "D'aquí a no res els alemanys ja seran aquí", va començar l'èxode que tingué per primera parada l'hotel Napoléon, prop de la *place* de l'Odéon, i va continuar per via fèrria cap a Bordeus, "on el meu pare es pensava que els alemanys no arribarien mai."

A Bordeus va començar el veritable drama. "L'armistici va ser signat en aquella ciutat quinze dies després de l'inici de l'ocupació, i vam aguantar tota mena de bom-

bardeigs, dels alemanys, dels italians, i també dels anglesos que castigaven la base de submarins del port, a cinc-cents metres de la casa dels Climent, on ens allotjàvem".

"No ens podíem moure de casa per temor de les ràtzies de càstig entre la població civil. Ho vaig aprofitar per aprendre anglès i per llegir el Quixot; però jo m'hi moria, tancat".

A Montpeller van començar una nova etapa, que també acabà complicant-se l'any 1942, quan l'ocupació va ser total. Però els germans Jordi i Oriol Riba ja no hi eren. A final de juliol del 1941 havien pogut tornar a Barcelona, mentre que els pares i la germana Eulàlia encara s'estigueren a Montpeller fins el 1943, trampejant els invasors. "A Montpeller, el pare va rebre una visita de la Gestapo. Va salvar la pell mostrant els llibres de Rilke, Hölderlin i Goethe que traduïa. Sort, perquè el meu pare no hauria aguantat ni quinze dies en un camp de concentració".

Oriol Riba evoca Boissy-la-Rivière com unes vacances extraordinàries en les quals els joves rebien lliçons dels erudits que tenien al voltant. Però lamenta el tall que li va ser la guerra en plena joventut.

Al pati de l'Auberge de Boissy-la-Rivière, el 9 de juliol de 1939, abans del trasllat al molí de Bierville. D'esquerra a dreta, Marc Sangnier, Oriol Riba, Jordi Riba, Mercè Romeva i Victòria Sunyer. Al davant, Mariona Romeva i Eulàlia Riba.

Isidre Grau